

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

► TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI 01.07.2014

Dernekler Yerleşkesi, Nilüfer, Bursa

Toplantı Türü	: TÜSEV YASAL ÇALIŞMALAR DANIŞMA TOPLANTISI
Tarih	: 1 Temmuz 2014
Yer	: Nilüfer, Bursa, Türkiye

TÜSEV Yerel İstişare Toplantıları

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında aralarında Türkiye’nin önde gelen vakıf ve derneklerinin bulunduğu 23 sivil toplum kuruluşu tarafından üçüncü sektörün yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, STK’lar için daha destekleyici bir yasal ve mali ortam yaratılması, STK’lara stratejik ve etkin kaynak aktarımının sağlanması, kamu, özel sektör ve üçüncü sektör arası işbirliğinin teşvik edilmesi, uluslararası topluluğun ülkemiz üçüncü sektörünü tanıması ve işbirlikleri kurması, sivil toplumla ilgili araştırma projelerinin hazırlanması, bu araştırmaların sivil toplum paydaşlarının gelecek faaliyet ve programlarında yol gösterici şekilde kullanılması konularında çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM) ve Yaşama Dair Vakfı (YADA) ile birlikte Haziran 2012 itibarıyla **“Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi”** projesini gerçekleştirmektedir. Türkiye’de çoğulculuğu ve Avrupa ile bütünleşmenin değerlerini destekleyen güçlü demokratik kurumların ve sivil toplumun var olmasını sağlamayı hedefleyen proje kapsamında TÜSEV, yasal çalışmalar ve sivil toplum kamu işbirliğini hedef alan aktiviteler gerçekleştirecektir. Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Projede öngörülen faaliyetlerden bir tanesi, Türkiye’de sivil toplum-kamu diyaloğunun iyileştirilmesi amacıyla, yasal değişiklik önerileri raporunun hazırlanmasıdır. İlgili rapor, Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezinden Dr. Ulaş Karan ve Uzman Gökçeçek Ayata tarafından uzun bir araştırma süreci sonunda hazırlanmıştır. Raporda, uluslararası insan hakları hukukunda yer alan örgütlenme özgürlüğüne ve onunla bağlantılı olarak gündeme gelen ifade özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, toplanma özgürlüğü, nefret söylemi ve adalete erişime ilişkin standartlar ile Türkiye’deki birincil mevzuat karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Bu karşılaştırmaya dayanarak, örgütlenme özgürlüğü kapsamında gündeme gelen belirli konular dahilinde Türkiye hukukunda bu konularla ilgili yasal iyileştirme önerileri de raporda dikkate sunulmaktadır.

Hazırlanan raporu STK’ların görüş ve önerilerine açmak amacıyla TÜSEV farklı illerde danışma toplantıları düzenlemektedir. Bu toplantıların üçüncüsü **1 Temmuz 2014’te Bursa’da** gerçekleştirilmiştir.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Toplantı Gündemi

Program:

10.00 – 10:15 Açılış

10.15 –12:30 Sunum: “Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler Raporu” ve Görüş Paylaşımı

12:30- 13:30 Öğle Yemeği

13:30-15:30 Sunum ve Görüş Paylaşımı (Devam)

Katılımcılar

Toplantıya Bursa ve İstanbul’dan 16 STK’dan toplam 22 temsilci katılmıştır.

	Kurum	Şehir
1	Bursa Nilüfer Belediyesi	Bursa
2	Kolaylaştırıcı Dernek	Bursa
3	Karaağaç Mah. Kültür, Eğitim, Kentsel Dönüşüm, Çevre ve Yaşatma Derneği	Bursa
4	Kadın Ekonomi Platformu	Bursa
5	Bursa TEMA	Bursa
6	Bursa Bisiklet ve Doğayı Sevenler Derneği	Bursa
7	Mor Salkım Kadın Derneği	Bursa
8	Bursa Sivilay Demokrasi Derneği	Bursa
9	Yeşil Bursa Çevre Derneği	Bursa
10	Koza Kadın Derneği	Bursa
11	Bursa Arama Kurtarma Derneği	Bursa
12	Hayat Sende Akademi Derneği	Bursa
13	Yapı Kredi Bankası Emeklileri Yardımlaşma Derneği	Bursa
14	Doğa İnsan Eğitim Gezi Derneği	Bursa
15	Türk Psikologlar Derneği Bursa Şubesi	Bursa
16	Tekstil Araştırmaları Derneği	Bursa
17	Hazar Strateji Enstitüsü	İstanbul

Toplantı interaktif bir görüş paylaşımı şeklinde gerçekleştirilmiştir. Kapsamlı raporun farklı başlıklar altında toplanmış bulguları kısaca paylaşıldıktan sonra, her bir başlık altında sadece raporda kapsanmış bulgulara dair değil, mevcut olması halinde raporun dikkate almadığını düşündükleri sorunlar ve önerileri sorulmuş ve görüşleri alınmıştır. Katılımcılar, ağırlıklı olarak sorunlarını paylaşmışlar, yer yer önerilerini de dile getirmişlerdir. Aşağıda toplantıda paylaşılan görüşlerin bir özeti sunulmaktadır.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Kuruluş, Üyelik, Sona Erme, Tescil ve Tüzüğe dair Öneriler

Kuruluş

- 2004 Dernekler Kanunu yürürlüğe girdiğinden beri pek çok şeyin olumlu yönde değiştini inkar etmemekle birlikte kanunun yer yer hala örgütlenme özgürlüğü açısından sorunlu olduğunu söylemek mümkün. Örneğın dernek kurulurken yazılması gereken tüzük ileriki zamanlarda engel olarak derneklerin önüne çıkabiliyor. Pek çok dernek, dernekler masasındaki tüzüğü alıp sadece birkaç maddesinde değişiklik yaparak kendi tüzükleri haline getiriyorlar. Değişiklik yapılan temel kısımlarından biri derneğin amacı oluyor. Şablonun geri kalanının böyle geniş tutulması bir anlamda da tüzüğün işlevini yitirmesine sebep oluyor.
- Dernekler Kanunu’nun getirdiğı bir takım zorunluluklar derneklerin demokratik ve şeffaf işleyişinin önünde engel teşkil ediyor. Örneğın, dernek faaliyetlerinin devamı için yasal olarak zorunlu tutulan asgari sayıda üyenin yüksek sayıda olmasından dolayı, hepsinin düzenli aralıklarla bir araya gelmesi örgütlenme özgürlüğünün işleyişinin önündeki en temel engellerden biri olarak tanımlanıyor. Dernek organlarında yer alması beklenen yüksek asgari üye sayısının zorunlu olması sebebiyle genel kurullar ya kâğıt üzerinde yapılıyor ve derneğin demokratik işleyişi zarar görüyor veya toplanamadıkları için derneğin sürdürülebilirliği tehlike altında kalıyor. (Toplantıya katılanların yüksek çoğunluğu yukarıdaki ifade konusunda hem fikir olmalarına rağmen, az sayıda katılımcı yüksek asgari üye sayısının düşürülmesi konusundaki çekincelerini dile getirdiler. Asgari yüksek üye sayısının azaltılmasının derneklerin çoğulcu yapılarına zarar verebileceğinden ve şeffaf işleyişe engel teşkil edebileceğinden bahsedildi.)
- Amaca göre üretilmesi ve seçilmesi gereken örgütlenme modellerinin kanun tarafından tanınmaması da belli başlı problemlerden biri olarak tanımlanıyor. Örneğın, meslek derneklerinin birçoğı aslında oda olarak yürürlükte olmaları daha uygunken çeşitli bürokratik engeller sebebiyle dernek olarak kalmaya mecbur kalıyorlar.

Öneriler:

- ✓ Kanunda belirtilen kurucu üye ve zorunlu organların sayısı azaltılmalı.
- ✓ Amaca göre örgütlenme modelleri kanun tarafından tanınmalı.
- ✓ Kanun derneklerin öncelikle kendi iç yapılarında demokratik, şeffaf ve hesap verilebilir olmasını teşvik edecek şekilde değiştirilmeli.

Adres Bildirimi

- Bir hukuki görüş aracılığıyla derneklerin aynı adresi paylaşmaması gerektiğine dair bir uygulama başlatıldı. Bu durum pek çok dar bütçeli derneğı zor durumda bıraktığı gibi Bursa Dernekler Yerleşkesi gibi ortak paylaşım alanlarının da kullanımını zorlaştırıyor. Nitekim görüşe uygun davranabilmek adına yerleşkede odası olan derneklerin hepsine kapı numarası dağıtıldı. Oysaki Dernekler İl Müdürlüğü tüm derneklerin kütük numaralarına sahip bir kurum. Kütük numarası sayesinde devlet organları tüm dernek ve vakıf faaliyetlerinden istedikleri zaman haberdar olabiliyor. Bu durum adres gösterme zorunluluğunun bir denetim aracı olmaktan ziyade bir engel olarak uygulandığını ortaya koyuyor.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Faaliyetler, Yönetim, Denetim, Cezalar, Fon Geliştirme ve Kamu Yararı Statüsüne dair Öneriler

Cezalar

- Kanunlar, yürütmeye dair yapılan herhangi bir bürokratik hatada dernekleri cezalandırıcı hükümlere sahip olmasına rağmen Bursa İl Dernekler Müdürü Osman Dikmen bizzat dernekler için kolaylaştırıcı biri olarak anılıyor. Nitekim derneklere ceza kesmeden önce uyarı yolluyor ve belirli zaman zarfı içerisinde bürokratik hataların düzeltilmesini talep ediyor.

Çocukların Örgütlenme Özgürlüğü

- Çocuklar 16 yaşından önce evlenebiliyor, çalışabiliyor ama engelsizce örgütlenemiyor. Örnek olarak Bursa’da çocukların fon yaratıp buldukları parayla okul inşa ettirdikleri bir proje yürütüldü. Proje kapsamında Bursa’da 720 gönüllü çocuk kendi ürettikleri projeleri için fon topladılar. Aslında bu faaliyet bir çocuk derneği kurularak yürütölmek istendi, ancak 15-18 yaş arası çocuk derneklerinin banka hesabı açmalarının mümkün olmaması gibi engellerden dolayı bu gerçekleştirilemedi. Bu durumda toplanan paranın transferini çocuk derneği aracılığıyla yapmak imkânsız olacaktı. Bu durumda yardım toplama ve bağış transferleri mevcut bir başka bir dernek üzerinden gerçekleştirildi. Proje sonunda çocukların faaliyetleri sonucu Barış Anadolu Lisesi açılabilirdi.
- Benzer şekilde çocuk derneklerine yetişkinlerin üye olamaması da derneklerin sürdürülebilirliği açısından sorun yaratabiliyor. Gençler 18 yaşını bitirdiklerinde üyeliklerini bırakmak zorunda kalıyorlar ve dernekle bağları kesiliyor. Her derneğin üyelik şartlarına ve usullerine (örneğin sadece çocuklar mı üye olacak, gençler ve yetişkinler üye olabilecek mi, çocuk yaşlarında üye olanların üyelikleri ilerleyen yaşlarında devam edecek mi, vb.) amaçları ve ilkeleri doğrultusunda kendilerinin karar vermelerine izin veren bir yasal mevzuat gerekir.

Öneriler:

- ✓ İdeal olarak çocukların örgütlenme özgürlüğünün önündeki tüm engeller kaldırılmalı ve yetişkinlerle aynı haklara sahip olmalıdırlar. Ancak eğer tüm engeller kaldırılmayacak ve belirli kısıtların kalması tercih edilecekse de, o durumda mevcut yasal mevzuatın çocuk derneklerinin banka hesabı açabilmesine ve çocuk dernekleri üyelerinin, dernek tüzüğünde belirtilmesi ve tercih edilmesi halinde, 18 yaşından sonra da üyeliklerinin devam edebilmesine izin verecek şekilde iyileştirilmesi yapılmalıdır. 18 yaşından büyüklerin de çocuk derneklerine üye olması ama yönetim kurulunda yer almasının mümkün olmaması gibi düzenlemeler eklenmelidir.

Silahlı Kuvvetler, Emniyet ve Diğer Kamu Görevlilerinin Örgütlenme Özgürlüğü

- Silahlı kuvvetlerde çalışan sivil personeller de derneklere üye olamıyor. Kamu görevlileri biraz daha esnek ama hala izin almak zorundalar.
- Örneğin TEMA’nın ağaçlandırma konusunda silahlı kuvvetler ile işbirliği var. Bu sebeple TEMA askeri okullardan özel bir izin sayesinde toplu üyelik alabiliyor.

Faaliyetler

- Faaliyete dair denetimler “kadın değil hanım kullanacaksınız” benzeri müdahalelere kadar varabiliyor.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Öneri:

- ✓ Genel ahlak dernek kapatmak için belirlenmiş bir sebep olarak dernekler kanununda yer almamalı.

Bağış Toplama

- Türkiye’de özellikle sivil toplum kuruluşlarının yardım ve bağış toplamasının önünde pek çok engel mevcut.
 - Yardım toplama faaliyeti hem izne hem süreye tabii. Bunun dışında izin almadan yapma hakları olanlar var ve bu bakanlar kurulundan çıkan bir kararla veriliyor. Türkiye’de bu izne sahip olanların sayısı ise çok az.
 - Vergi Usul Kanunu’nda yardım yapıldığında vergiden düşülecek kurumların listesi bulunmakta. Ancak bu liste sadece kurumların bağış yapması halinde geçerli, kişi olarak yaptığımız bağışlar gelir vergisinden düşülemiyor.
- Örneğin, bir bisikletliler derneğine düzenli olarak kurullarını toplayamadığı için kapanmak durumunda kaldığı dönemde düzenleyecekleri faaliyet için bir bisiklet firması bisiklet bağışı yapmak istedi. Ancak, tüzel kişiliği olmadan bağış alması mümkün olmadığı için Bursa Kolaylaştırıcı Derneği’nin üzerinden para alınması durumunda kalındı. Kolaylaştırıcı Derneği o paraya bir bağış makbuzu kesti. Bu ve benzer durumlarda, sponsor yasası sadece spor kulüpleri için geçerli olduğundan sponsor olarak yapılan hiçbir bağışta da eğer bağış yapılan dernek Vergi Usul Kanun’daki listede değilse vergiden düşemiyor.
- Ancak, bir dernek adına başka bir özel sektör kuruluşunun kampanya yapması durumunda dernek ceza almıyor. Misal, Bir İtalyan firması Türkiye distribütörü yeni çıkan bir ürünün %1 karını bir derneğe vereceğini belirtti ve sözleşme yapıldı. Dernekler Müdürlüğü bu sözleşme için “Zararı yok. Para gelince bağış makbuzunuzu keseceksiniz” dedi.
- Makbuz kesme yetkisi de sorunlu alanlardan biri. Vakıflarda makbuz kesme yetkisi sadece genel merkezde bulunuyor. Makbuz kesilmesi gereken bir kampanya yapılması halinde kişi adına izin çıkartılması gerekiyor. Makbuz kesme yetkisi vakıflarda tamamen genel merkezde. İl temsilcileri eğer makbuzlu kampanya yapmaları halinde ise kişi adına izin çıkartılabiliyor. Derneklerde ise aynı prosedürün uygulanması kolaylaştırıldı. Yönetim Kurulu üyelerinin yardım toplayabileceğine dair karar çıkartabiliyor.
- Ancak yardım toplama genel olarak sorunlu bir alan. Örneğin sığınma evlerinde kalan kadınlar için bir motivasyon gecesi düzenlenmek istendi. Ancak protokole verilen rakamdan bir kişi dahi fazla gelse masrafları cebimizden karşılamak durumunda kalınıyor. Satılmayan biletlerin bedelleri de ödenmek zorunda kalınıyor. . Ayrıca, başvuru sırasında proforma fatura talep ediliyor, ki bunu almak kolay değil. Zaman zaman bu tip organizasyonların tarihlerinde son dakika değişiklikleri yapmak gerekiyor ama bürokrasi buna izin vermiyor. Acil gereklilikler olduğunda bildirim ile gerekli değişikliklerin yapılması mümkün olabiliyor, ancak bildirimizin kabul edilip edilmeyeceği ise tamamen keyfi bir süreç sonucunda belli oluyor. Nitekim Bursa bu konuda şanslı illerden biri ama bu durumun tüm illerde böyle işlediğinden bahsetmek mümkün değil.

Kamu Yararı:

- “Kamu yararı” kavramının tanımı net değil. Neyin kamu yararı olduğunun kararını hangi kurumun veya kişinin verdiği göre sonuç değişebiliyor. Örneğin Bursa’da Orhangazi belediye başkanı,

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

kaymakam veya büyükşehir belediyesi yapılan faaliyet veya projenin kamu yararı olduğuna (veya olmadığı) kararı verebiliyor. TEMA, Tarım Bakanlığı’na kamu yararı kavramını hangi kurum veya kişinin neye dayanarak tanımladığının netleştirilmesi talebinde bulunduğu halde cevap alınamamış. Denetime gelen bir müfettiş bir sene boyunca kamu yararına yürütülen faaliyetlerin kamu yararı dışında olduğuna hükmedebiliyor. Ne yapılması gerektiği sorulduğunda ise “yerinizde olmak istemezdik” cevabı alınıyor. Süreçlerin bu denli belirsiz ve keyfi işlemesi kamu yararı kavramının karar alıcılar tarafından istenildiği gibi kullanılmasına sebebiyet veriyor. Örneğin, kadınlar için yapılmak istenilen bir aktivite “kadınlar kamunun tamamını oluşturmuyor” gibi anlaşılabilir bir sebeple reddedilirken, ağaç dikme etkinliği “herkes oksijen soluyor” gibi bir sebepten kamu yararı olarak kabul edilebiliyor.

- Kamu kurumları yalnızca kendi asli görevlerini üstlenen STK’lar için kamu yararına çalışan dernek statüsünü uygun görüyorlar. Öte yandan hak tabanlı çalışmalar yapan savunuculuk ağırlıklı STK’lara bu statü ya çok nadiren veriliyor veya tamamen reddedilebiliyor.
- Bunların yanında özel sektörden hizmet sağlayıcılar kamu yararı imtiyazına dair yeterli bilgiye sahip olmadıklarından ve ya imtiyazı tanımadıklarından STK’ların vergi harici ödeme yapmasını kabul etmiyorlar.

Kamu Finansmanı/Desteği

Öneriler:

- ✓ Belediyeler STK’ların temel ihtiyaçlarını (elektrik, su, ofis mekanı, vb) sağlasın. İdari sabit faturalarını ödesin.
- ✓ Dernekler stopaj gibi vergi yüklerinden kurtarılmalı.
- ✓ Özel firmalar kamu yararı vb. imtiyazlar hakkında bilgilendirilsin.

Kamu- STK İlişkilerini Düzenleyen Mevzuata dair Öneriler

- TEMA toprak yasası için çok çalıştı. Kamu kurumları, TEMA’nın hazırlayıp kendilerine teslim ettiği bir taslak yasa üzerinde çalıştılar. . STK’lar süreçlere böyle ilk aşamalarda dahil edildiğinde daha iyi sonuçlar alınabiliyor. Ancak kamu kurumları kendi hazırladıkları tasarımı değiştirmeniz için yolladıklarında esneklik çok daha düşük oluyor. Örneğin, kadın örgütleriyle yaşanan bir danışma süreci özelinde, artık her şey bitmiş ve söz konusu yasa Mecliste madde madde görülürken, bakanlıktan görevliler bize kadın STK’larından gelen temsilcilere “Geçin yan odaya ne istiyorsanız kağıda yazın biz de genel kurulda söyleyelim” diyor. Oysa ki 284 kadın örgütü yasaya karşı çıktıklarını defalarca farklı platformlarda iletmışlerdi ve genel olarak bu bütünsel eleştirileri dikkate almak yerine hangi maddeye itirazınız var noktasına getirilip ancak küçük değişiklikler önerildi.

Öneriler:

- ✓ Görüş veren STK’lara mutlaka geri bildirim yapılmalı. Kimlerin görüş verdiği bir liste halinde yayımlanmalı.
- ✓ Karar alma aşamasının mümkün olduğunca en erken aşamasında STK’lardan görüş alınmalı.

Bu Hibe Projesi STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden yalnızca TÜSEV sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB’nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.